

LÁTLELET

NOVÁK VALENTIN

Salföld 8

Budapest. Nyóc. Salföld. Janó tájéka ez. (Mit tagadjam, az enyém is.) A bérkaszárnycs Salétrom utcák vidéke. Innen a nagyzóló elnevezés: Salföld... A Kis Salétrom egy utcaszerűtlen utca, mert átvág ugyan a mindent sodró Körúton (szálkaként ékelődve a Palota-negyedbe), s pökhendi módon metszi a város üterét, mégsem nyílik belőle egyetlen gangos udvarra szolgáló kapu sem. Sokkal érdekesebb a Salétrom, Janó fő csapása, mely összeköti a „Nyolc” bugyraiba szakadó József utcát a Rákóczi térrel. Janó lakóhelye a nyolcas szám alatt szerénykedik. (Mit tagadjam, az enyém is.) Körgangos lepusztultság. Éjjelente százesztendőös lelkek ropják benne lichthofos huzattáncukat, hisz táncolhatnak itt nyugodtan, mert nem zavarnak senkit. A XXI. századi ganglakók legfeljebb legyintenek, megint nyitva maradt a második emeleti reterát fényudvarra homálylóló ablaka, vagy elfelejtette betenni maga után a pincegádor ajtaját a házi ószeres. Salétrom utca. Cholnoky László idezsúpolta egy-két hősét, a már akkor is alja „hetes” szobákba. És ópiumszippantásnyira innen álmódott magának szebb világot Gulácsy. Kezeletlen elmebajjal és egy negyed kerülettel arrább Csáth Géza élt és dolgozott, megint közelebb bökkve a képzeletben kiterített térkép utcahálójára, de messzebb lépve az időben, bérkocsisért intett a palócok pocakos epikusa, hogy két sarokkal odább kirakassa magát, de Krúdy is itt hajolt meséi fölé, vagy Bodó Béla e helyt leplezte le könyörtelen novellájában a másik alkoholbeteg Cholnokyt, a Viktort, aki már délelőtt annyi *csövecsken* esett túl valahol a jezsuita templom tájékán működő pálinkamérésben, mint amennyit Janó, aki ezeket a neveket csak utca- vagy emléktáblákról ismeri, egy hét alatt sem dönt magába... Művészeink imádták ezt a kiskocsmás, szegényzsidós, cigányzenés, könnyűnős helyet. Lakni is, megénekelni is, inspirációnak is...

Illusztris *vidék* hát a Nyolc, ha teszik Józsefváros (Bécs eklektikájából emeltük át nevünk Pest stíluskavalkádjába), ahol kipécézett *emberem* már hajnalban bekapcsolja a televíziót lelakott bérleményében. Tálán ki sem nyomja soha... De hiába figyelem a függönyrésen át, mikor vált a tévészürke fény koszos sárga körtevilágossággá, e zúzos hajnalon sem tudok vele szóba állni. Képtelenség ily korai órán elcsípni. Leshelyemen (szendergésbe hajló olvasásomból) felriadok lányom sírására, de amíg hátát simogatva visszavezetem a *boldog tudatlant* Álomországba, már újfent bóbiskolva merengek... Régmúltból a jövőbe tűnődöm át... A bizonytalan háttér koszos sárga körtevilágosságából későbbi korok esélyei bukkannak elém. *Három ifjú lantnyűvővel találkozom a Csarnokbéli közértben. A botrányhős etnikumi zsenivel, az ibér bárdbabérokra törő égimeszelő költővel és a bér-kutyasétáltatásból élő avantgárd örökifjemberrel, hogy csak a saját korosztályomból szemzesssek. Lesznek itt még utcanévek, melyeket a XXII. század lumpenproletárjai nem tudnak hova tenni!* Mire felriadok a valóságra (lányom egyenletesen alszik, kezem még *monotonokonon*, hogy kedves rímeimmel éljek, simogat), a koszos sárga fényháttér semmivé lesz

Janóéknál. Bosszúsan rántom vissza a firhangot. Megint elbaltáztam! Tíz körül szavát se vehetem, annyira részeg lesz. Megint csúszik egy napot a csevely...

Nem beszélünk meg semmit. Csak csapódni akartam. Kilépni a hajnali, metsző hidegbe, ahogy ő is teszi nap nap után, meghívni a közeli „mélybeszakadóban” egy felesre, aztán elkísérni. Elkísérni a csapásokon, a megszokás és a létfenntartás ösvényein. Velemerítkezni, mint Bólya Péter tette, hogy igaz kocsmahősöket találjon regényeihez. Mindezt spontán. Nem előre lebeszélve. Mert a végén fehér inget kapna korántsem dokkmunkást idéző felsőtestére, meg az adagját se venné magához a megtiszteltetéstől... Majd holnap, gondolom. Majd holnap. Az asszony közben *lefülette*. A sarki „négernél” vett magának kommersz féldekást, amit már azalatt lehúzott, míg a nyóc bugyraít gyéjósként (gyermekjóléti szolgálat) meg-megjáró feleségem, a „most lebukott” huncutsággal ugratta. Ez Janónak nem huncutság, ez a kőkemény valóság, az üzemanyag.

Majd holnap... „Majd holnapig” azonban lehullott a hó, mely lefojtja, földhöz tapasztja a régi reményeket. A pitymallati ébresztőre állított mobil nem csörgött, a gyerek nem ébredt meg hajnalban, újabb haladéknap. Ellenben történt valami. Tíz körül, midőn a maligánfok elborítja a józan belátást (vagy a kilátást...). Kilakoltatás *foganatosult*. Nem hivatalos természetesen. Janó már egy ideje asszonyt vett a *házhoz*. Most eljött a zsupsz órája. Éktelen kiabálás. Kabátok lengedeznek lefelé. Két fagyott disznóláb áll bele a hóba. Káromkodás. Ajtócsapkodás. *Takaroggyozás*. Minden, ami belefér. A nem ettől a csetepatétól megroggyant fehérnép falhoz lapulva, árnyként suhan lefelé a másodikról. Két kabátjáig lát csak el *vérmes* szemeivel, a harmadikat beszítalta már a hó. A repkedő disznóságot nejlomba teszi, felnyalábolja a cókmozót, s az orra alatt ógvamógva nyomakodik ki az ötvenkilós tölgyfaajtón... Odafönn még tart a dülés. Janó ordenáré méltatlankodása. Pedig józanon, mert van ilyen, szinte úri emberi választékosággal is képes kvaterkázni. Holnapra csak lecsillapodik.

Közben eszembe jut a harisnya. Mikor az imént kiakolbólított *szívebölgye* belakta a második emeleti poloskakuckót, gyakran tartott nagymosást magának és agglegény hódolójának. Egyik nap pókember- avagy pókasszonyjelmezét is kimosta, mely nem volt egyéb, mint egy kétméteresre nyúlt szárú, fekete harisnya, amely majdhogynem az első emeletig lógott. Nem jó a szegénységen nevetni, mert könnyen visszaüt, ráadásul, aki a Nyócban él, annál a szegénység kockázatai és mellékhatásai... Szóval félre a lapályföldi beszéddel... Summa summarum mégis könnyesre nevtük magunkat, de ez inkább a látványnak, a spajdermen asszociációnak szólt, mintsem a harisnyát földig nyújtó szükségnek, főleg, hogy aznap kaptuk meg a harmadik átalánykülönbözetet, s már hetvenezerrel tartoztunk a közüzemi szabadkapitalistáknak.

Másnap megint felriadt a gyermek, biztosan nyomasztotta, hogy nyomasztott minket a ledobhatatlan számlamálha. Miközben átbetorkáltam hozzá a másik szobába, úgy négy óra tájt, látom, hogy a másodikon semmi. Janóéknál vakok az ablakok. Nem villog a tévé szürkéje, nem folyik ki a körfolyosóra a konyha sárga körtefénye. „Áll néma csend...” Almomban mintha mentő szirénázott volna, még a kék-vörös villogás is ott derengett... Elbóbiskoltam a gyerek mellett. Másnap a Gang Szóró adásából tudtam

[*Látlet*]

meg, hogy Janó gyomra perforált, intenzívra vitték. Csöpög bele az élettani sóoldat. Legalább valami hasznos is a szervezetébe jut – gondolom epésen, mérgeelve a fölött, hogy megint húzódik a *spontán* diskurzus. Következő, kissé ideges és magamat marcangoló gondolatom – *ez a közeg tényleg kiöli az emberből a szánalmat?* Mert ki tudja, állja-e a gugyi és rizling-lájt (lightból magyarítva) konzerválta, csontra fonnyadt, szederjes bőrkeret ezt a krízist?

Közben eszembe jut a Szakállas. Ő volt a főbérlő Janóéknál. Egy deklasszált egzisztencia. Állítólag egyetemre járt. Ez nem derült ki, mert szavát se lehetett venni. Ha köszöntem, szakállába gabalyodott a kimondott, de inkább visszanyelt fogadjisten. Hóna alatt lestrapált aktatáskával közlekedett, ami lassú vánszorgást jelentett. Számtalanszor lestem meg a környék villamosmegállóiban, ahol a sínpárok árkait is kikutatta a dekkekért. Elképzelttem, hogy a táskát feléig, harmadáig szívott cigaretták töltik ki. De ezek a „szivar”-csonkok elhozták néki az üdvösséget, melyet a ház egyetlen üzemező körgangi vécéjén fogadott a nap bármely időszakában... S hogy mi volt számára az üdvösség, nem más, mint mikor idült, asztmatikus köhögése, tüdőszorulása egy negyed-óraig engedett, s a levegő atomjai megkarcolták az elszenesedett hörgőcskéket. Ám az üdvösséghez vezető út a ház, ha úgy tetszik a háziak idegeit borzolta, mert éktelen harákolással, krahácsolással, hörgéssel volt „kikövezve”... A halál azonban elnémította a Szakállast s haragosait is.

Pedig miféle alakok lézengtek itt csak abban a tíz esztendőben, mióta idekevert a sors? Eszembe jutnak mind... Egy rendőrpártól vettem a lakást. Mondták, volt ez a ház cifrább is. A szobáztatást már felszámolták – nyugtattak. Á, ilyen hely kell nekem, gondoltam, itt zajlik az élet, a magam bohémbugyra nem rí ki innen. Lehet bulizni, zenélni, hajnalban kaput csapkodni. (Hol vannak már a boldogult idők házmesterei! Támad rám a villoni *ubi sunt* formula.) Jut eszembe, mielőtt sorra venném a bérkaszánya figuráit, Janóéknál lakott a „Csiga” is. Albérlők albérlőjeként. Összefogva hordta loboncát. Rokkant volt a szentem, és alkoholista. Tétézte a bajt, hogy életének ebben a szakaszában emeletre vetette a balszerencse. „Darálás” kocsijából még totál kómában is kimászott valahogy, ekkor botjaira sántult, de a lépcsőket már nem bírta. Bepókhálósodva segédeszközeit elhajtotta, ráült háttal a grádics első fokára, s kezével „lépdelt” a második étázs ágymegváltása felé. Csak egy baj volt. Tartott ez a féregarasolás vagy másfél órát, miközben bevizelt, s csíkot húzott csúsztában, kapaszkodtában. Innen hát az epés „lecsigázás”. Szemben velem, alant, egy lecsúszott primás verte a nejét rikoltozva. Alattam meg narkós *shavók* üvöltöztek, ha nem volt szerre való. Emeletemen egy cigányember csendeskedett, s járt el dologba reggelente. Mindenes karbantartóként tevékenykedett egy cégnél. Egyszer ő engedett be a saját lakásomba. Pikk-pakk, s már nyílt is a rács zárja. Aztán meghalt a neje. Még inkább megcsendesedett. Kamaszgyermekai egyre hosszabb ideig kerültek a közös fedelet. Aztán felkötötte magát, máig emlékszem a koporsóra, alig tudták bevenni a lépcsőházi kanyart a hulla-hórukkok... Srévizavé, a másodikon egy bácsi vesztette el az asszonyt. Pont az idő tájt diskuráltunk először és utoljára. Akkor azt kérdezte, mit csináljon... Balatonon van egy telke... Határozott választ irányoztam hozzá a második emeleti tanácstalanságba. Hát költözzék oda... Balaton... Micsoda tétovaság... Még itt van? – hetykélkedtem volna tovább, ha nem látom meg

szemében a kétségbeesést, a végtelen szomorúságot. Mindenesetre többé nem találkozunk, de laktak már a lakásában, ha még az övé: kínaiak, arabok, afrikai négerek, honi fűszívók. Mivel a konyhaablak nyílik a gangra, számos nép főztjének illataiból lakhatott jól, aki szimatolt. Aztán itt volt a száz esztendő felé lépcsőzgető bácsi, aki fehér kesztyűvel fogta csak meg a korlátot. Vagy a harmadikon hangoskodó Süketék, akik sosem köszöntek, pedig biccenthettek volna legalább, ellenben nyáron nyitott ablaknál szerettek egymást, ami elég visszataszító volt. Ezt csak növelte a velem szemben lakó hölgy szellemileg retardált gyermekének kamaszos magára ébredése és hejehujái. De neki megbocsátható! Ki gondolta volna akkor, hogy sorsom a sérültek világában állít csatasorba mint nevelőt, mint segítőt, s kikopik szavamjárásából a rokkant, a süket, az idióta, s beveszi magát a mozgáskorlátozott, a siket meg a szellemileg fogyatékos szavak maníros finomkodása?

Aztán a magam rezidenciájáról el is felejtettem szólni... (Hogy csak ennyien laktak itt? Akikről nem beszéltem, azok túl normális lakók, még *harmincas* hozzám képest is...) Többször megjelent a függőfolyosón valami Mária, aki visszakövetelte tőlem a lakását. *Börtönben volt, most szabadult, adjam vissza, mert ő itt élt.* Majd berezeltem... Nehezen lehetett meggyőzni, de végül elmaradtak hadjáratái. Ám megerősítést nyertek szavai. Egyszer levelet kaptam a BörtönÚjságból T. Mária névre, Kalocsáról továbbpostázva. A nyaloccai (börtönszleng, Kalocsa eltorzítása – utalva az ott régebben s talán ma is megforduló lesbikusok nagy számára) küldeményben egy nyereménykönyv rejlett, mert nevezett Mária helyesen töltötte ki a BörtönÚjság rejtvénymellékletét. Mi több, volt oly szerencsés, hogy kisorsolták. Ment is a jutalom Kalocsára, ám onnan szabadult, jött hát előző címére, de ott már én laktam. Mi ennek az ügynek a pikantériája? Nem más, minthogy a fent nevezett sajtóorgánumban dolgoztam, mint bűnügyi plajbászforgató.

Ahogy Mária esetét körmölgetem, hozza a hírt az asszony, Janót kiengedték a kórházból. Nem ihatna. Többé... Soha többé. Sokatmondó mosollyal legyintek. Á, te ne tudnád, hogy megy ez, aki a Nyolc bugyraiban kutakodsz bányamolás alatt ragadt sorok után... Aztán nekibuzdulok. No, most kell lecsapjak rá, míg tart az absztinencia néhány végtelennek tűnő napja. Akcióterv. Ha török, ha szakad, reggel meglepem... Beállítom az órát, kivárom, amíg kilép, s véletlen mellécsapódok a lépcsőház virradati kísértetforgatagában. Rá kell, álljon egy kis csevelyre, legalább gyorsabban *telik* az első félóra alkoholmentes időtlensége.

Éjszaka nyugtalan álmok gyötörtek. A REM-fázis soha véget nem érő idejében egy gangos ház lépcsőin kaptattam fölfelé talán az ezredik emeletnek feszítve inaimat, s konokul lestem lábam előtt a földtörténeti korok kövületeit. Mintha egy sekély trópusi tengerben gázolnék, ahol ott bizsereg az élet talpaim alatt. A lépcsők Pannon-tengeri üledékes kőzetből faragtattak, bennük vízi lények lenyomataival, melyek egy mozdulat közben váltak ősfényképpé, a paleontológia tárgyaivá. Ragadozni induló, tűhegyes fogakkal fegyverzett halszörny (nem több húsz centinél), óriás rák, talán a „háromkaréjú”, meg számtalan kicsiny kagyló, csiga, mintha tengeri növényzet is sodródna a kőben feledkezett áramlásokkal, alsóbb rendű fajok százai burjánzottak a lépcsőben, planktonfátyol a lépcsőfokok mélyebb rétegeiben, s talán az elhagyott emeletek mélyén ott fészkelődik a harmincméteres óriáscápa, a megalodon, hogy alárántson lábaimat ízlelgetve...

[*Látlet*]

Szolt a vekker. A szédült időutazást ruhakapkodás váltotta. Öltözködés közben a sötétítőfüggöny szélein lelkődtem Janót, nehogy meglépjem. S mily szerencse, mire cipőmet is felhúztam, „áldozatom”, e gyanútlan kishal is előkecmergett a második emeleti korallzátonylakásból. Mikor ereszkedni kezdett, épp becsuktam a lakásajtót, éhes muréknaként vágódtam ki, s nagyjából együtt értünk a lépcsőház azon pontjához, ahonnan már nem volt visszaút. „Itt beszélgetni kell, talán nem küld el a fenébe...”

– Szervusz, Janó. Hallottam kórházban voltál, jobban vagy már? – próbáltam némi együttérzéssel (amely nem volt megjátszott) felém hajlítani a takarítani induló akaratot.

– Á, szarul. Pocsékul. Nem bírom én ezt a pianélküliséget. Ma meg is szegem a doki parancsait, megyek, és magamhoz veszek egy felest az éjjelnappaliban, mielőtt suvickoznék.

– Khm... – köhintettem nagyot, mert most kellett volna előrukkolni a legkínosabbal, mármint hogy hosszabban szeretnék csevegni, s elkísérném hajnali csapásain... Khm – dupláztam rá zavarodottan. Segítenék akár felmosni lépcsőházat is... Csak... Khm – sutáskodtam.

– Ne hülyéskedj, úri gyerek vagy te hozzám képest, az nem neked való...

– De ha mindenképp megszegezd az italtalanságot, fizetem a kisüveges rövidet – bújtl elő belőlem a gátlástalan újságíró ördög. Beszélgethetnénk...

– Fizeted? Ez vonzó ajánlat. Tudod, itt szoktam venni a négernél, az új nonstopban... De... De minek akarsz te velem beszélgetni?

– Egy riportot készítenék a környékről. És te egy emblemat... Szóval szimboli... Szóval jelképes figurája vagy a Salétrom utcának – vágtam ki magam az idegen szavak csapdájából.

– Velehem? – kerekedett el a szemem, amennyire a hajnali pókhálók engedték.

– Igen, érdekes fickó vagy. Annyiszor találkozunk egy nap alatt is, hogy csak... Biztosan számtalan történetet tudsz a Salétrom utcákról, meg magadról is mondhatnál valamit...

– Ne vakíts, te! S mi ebből a hasznom? Ebből én nem élek meg, de amíg beszéllek, lassabban jár a kezem, s nem végzek a házcsutakolással...

– Hát a beígért egy-két feles meg a dicsőség...

– Egy kommersz körtét vegyél akkor, légy szíves... Kösz... Imádom a körtét, még az aroma is emlékeket idéz. Tányán nőttem fel négy tesóval, az ötödik meghalt, mert beszaladt a vonat alá pendelyes korában.

– Nagyon választékosan beszélsz, tisztában vagy velem?

– Főleg, ha berúgok és k... anyázok, üvöltök, köpködök... Mit tagadjam, húszéves koromig rengeteget olvastam, s három évfolyamot gimnáziumba is jártam, de az ital... Az ital... Nyelés nélkül tűnik el a körte Janóban... Az ital, hogy is mondjam, megreformálta az életemet, hehe... No, meg a nyomor, előbb kihúzott a tanulásból, aztán kihúzott egy házasságból, aztán kihúzott a tisztességéből. Talán az utóbbiból mégsem. Talán... Fizethetnél még egyet, nem tudtam, mi hiányzott, de most már tisztában vagyok velem, hehe...

– Tessék... És hogy kerültél Budapestre, a Nyócba, a Salétromba?

– Tanult ember vagy, nem. Tanár, ha jól tudom, meg újságíró, ezek szerint. Akkor ismerhetnél a képletet. Minden nyomorult erre tendál. Előbb egy környékbéli város, városka, aztán Budapest. Mert nagy, mert zavaros, mert lehet benne halászatni, mert

szabaddá tesz. Még a legkisebb faluban is híre van a Nyócnak, a Rákóczi térnek. Arrafelé mindig van olcsó pecó, foglalható lakás, valami alkalmi meló, tré, filléres talponálók, könnyű csajok. Szóval minden, ami egy faluban nincs, vagy nehezen előkeríthető. És el lehet veszni, nem vesz a szádra a falu, ha Bözsivel hetyegsz, amíg a férje a földken traktoroz...

Közben már utcára léptünk, s ballagunk a Körútról nyíló, kitakarítandó bérpalota felé. Két tündérke most markecol le egy csóró részegzet, de a térfigyelő kamerák, akár isten szeme, mindent látnak, s mire kereket oldanának, ott a villogó kékség a nyomukban. Még halljuk fejhangú perelésüket. A Körút előtt fiatalok csapkodják a kiürült palackokat a flaszterhez, mialatt veszettül óbégatnak. Egyetemista kinézetük nem sok jót sugall a jövőben bízónak. A túloldalon etnikai csoportosulás. Hegyomlássá kigyúrt, tarkóig tetovált alakok, ujjnyi vastag aranyláncokkal, s néhány suhanc formájú, akiknek most kell bizonyítaniuk, hogy az iskolapad helyett a nagyok nyomdokaiba lépnének futtatni, bizniszelni, bodzázni. Ők is káromkodnak, mert bevitték a két a csajt. De fenyegetőleg méregetik deákos műveltségűl mentes diákjainkat, hiszen ezzel a hebehurgya nekihevüléssel hamar odavonzanak egy újabb járőrökcsit, amely most már a *kitartottakra* nézve is veszélyes lehet. Egyáltalán nem vak ez a hajnal. Minden kapualjnak szeme van. Hol egy „véletlen” leányka, hol egy részegen vizelő, hol egy hortyogó hajléktalan. Lendületben hisz a város, főleg ezen szeglete, ahol a nyomor utcabútorai, csövesek szegélyezik a munkába menők és turisták útjait. Hiába várom a csodát, hogy Kosztolányi jön szemben (háttal nekem, ahogy kedvenc módján ringatta el magát), miközben rímekben szónokol udvartartásának, vagy Ady dülöngél vigyorogva, pantallójáról azt a port törölvén, ami az operaházi szfinxről zuhantában kenődött oda, vagy a vagabund kinézetű Tersánszky jattol a Miskolc melletti pacalért a Körúton kocsit fogó, épp szép summához jutó Krúdyval. De nem történik semmi ilyesmi. Hol vannak akár az álmos vicék vagy a házmesterek? (Csak néhány *combi* várakozik az első *zombinókra*... Fáradt, pirkadati szóvicc...) Még kikerülünk egy-két kupac ebpottyot, s ott vagyunk a ház előtt. Janó kulcsért kotorász. Már a pince előtt állunk. Nyitja, lemegy attribútumaiért, megereszti az udvari falikutat, s nekikezd.

– Kérdezz nyugodtan, mintha itt se volnék, hehe – kacagja magát.

Mintha itt sem volna, mintha itt sem volna... Érezhet valamit... A jelentéktelenségből... A jelentéktelenség bájából... Motyogom magamnak. S valóban... Ki ő? Hány milliomodik pesti polgár lesz, aki a semmiből jött, és a semmibe megy. A Fiumei úti temető lemond róla dölyfösen. Talán hazaszállítják, ha érdekel valakit. Haza? Hova is? Talán elhamvasztják, aztán kiszórják jeltelenül. Megint eszembe jutnak a kőbe fagyott őshalpillanatok. Még nekik is több jutott. A földtörténet időtlen idejéből üzennek: voltunk. S vagyunk, mint dicső fossziliák. Janónak még egy fuit sem jár majd ki. Eltűnik, akár a körgang árnyai, mikor száz év múlva lerobbantják a házat, vagy földrengés kényszeríti térdre. De én, aki faggatom, magam is...

– No, kérdezel-e?

– Igen, persze. Máris... Hopp, ezt a nőt ismerem – súgok oda Janónak, mikor kattan a kapu zárja, s betűsarkú rajta egy a lantot letenni elfelejtő hetéra.

– Ez a Juci. Ott lakott a Salétromban.

[*Láttelelet*]

– Ott, igen, ott. Emlékszem. Elég zűrös volt az a kérés. Már lebontották. Egyszer újév hajnalán surrantunk haza az utca túlfelén, s majdnem fejbe talált a strigó küldeménye, egy üres pezsgőspohár.

– Juci aranyos. Neki is *volt egy élete*. De azt mondja el ő...

– Biztos ott szolgáltatott a mi házunkban...

– ??? – néz rám értetlenkedve Janó.

– Hát... Amikor odaköltöztem, szinte mindig hajnalban, de minimum éjfél után térferegtem haza, s ezek ott dolgoztak. A lépcső alatt volt egy zsák, odavonszolták a kuncsaftot, aztán ahogy esett, úgy puffant. Az ő arca is feldereng. Akkor még jobban nézett ki... Volt, hogy hárman meredtek rám méltatlankodva, mikor beszédültem a kapun...

– Ja, volt ilyen is... De Juci az más, az nem alázta meg magát zsákokkal, lépcsőaljakkal. Még úri nő, akarom mondani úri kurva is volt.

– Mindegy, de mégis felhőborító, hogy egyszer, amikor végre csináltak kapuzárat, kirekesztettek a házból, ahol lakom. Képzeld, gyufaszálat törtek a zárba. (Őket persze valaki mindig beengedte.) Szégyenszemre anyáméknál kellett héderelnem – szép lassan elszlengesedem én is, igaz, mindig hajlottam rá. Aztán csendbe süppedtem. *Ők* már a kerület létrejöttével megjelentek... 220 éve nyúvik itt az ősi szakmát, s én, a jöttment, megzavarom a fejlődés *rendjét*... Lett itt nagyobb zargatás is, a térfigyelő kukkolda... De az hatóság, velük nincs lafacfaca... Állítólag a statisztikáknak is jót tett a *nagytestvér* módi... Most már nem a Salétrom utcában s környékén lófráltak a kéj felkentjei, hanem az ablakokból *szólingattak*, vagy odábbálltak egy kamerátlan környékre. *Az utca ráncha lett téve*...

– Konkurenciaharc, érdekvédelem. Hozd már ide a vödöröt, ha itt maradtál! Kösz. – hozott vissza Janó.

– Hogy kerültél a Salétromba? – kéredezkedik elő belőlem a nem túl elmés-nemes, ennek megfelelően nem is túl magabiztos kérdés...

– Ideköltöztem. Miért, te másképp, hehe... Ideköltözünk... Így megy ez... Emlékszel az öregre, aki tavaly megmurdelt, neki voltam az illegális albérlője, most én vagyok az illegális főbérlő. Az öregot a Verseny utcai piacon ismertem meg. Ott nyomta a rizling lájtot, csikkezett, meg túrt a kukát rendületlenül. Ha talált valami 70 százaléban újrahaznosíthatót, már ki is ült vele a Népszínházba, hátha megveszi valami balek... Piaci polgár voltam ott...

– Ez Tersányszkytól van... – jegyzem meg (inkább magamnak).

– Legenda a nyúlpaprikásról, igen, a csirke-farhát korában a nyúlpaprikás tényleg legenda. Tersányszky egy jó volt. Ezek a barom lakók megint szétszórták a csikkeket, pedig minden lépcsőforduló korlátján ott vannak a konzerves dobozok, de mellédobják, *úgyis jön a balf...sz, és felsöpri*.

– Foglalkoztatnak – engedtem meg egy kaján tréfát.

– *Naggyon* humoros, barátom, csak el ne hasaljak a röhögéstől.

Belé is fagyasztottam a szót egy időre. Megsértődött. Örültek a kereknek, hogyan tudnám lassan megindult beszélőkéjét újraaktiválni. Közben felballagtunk a negyedikre. A padlásfeljáratot nagyvonalúan kihagyta, ettől eltekintve gondosan, szisztematikusan dolgozott. Le-le-söpört egy emeletet, aztán végig ment rajta a partvissal, vizes ronggyal, s így tovább...

– A Kakukk Marciban volt, asszem. Ennyi ital után, csoda-e, ha nem emlékszem? Szóval piaci polgár voltam. Tettem-vettem, rakodtam, trógeroltam, kipakoltam, takarítottam nyitásig, akkor megittam, megettem, amit kiérdemeltem szolgálataimért, a kapott pénznek meg nyakára hágtam a piaci büfésonon. Aztán vagy elhevertem valamelyik raktár krumplicsákjain, ha nagyon besikeredtem, vagy elmentem madmazell Lilihez, a Tökölire, kicsit horgyogni. Ott természetben fizettem. Aztán este vissza a bazárba rabszolgálni még egy picit, ahogy viccesen neveztem a helyet és a cselekedetet, este meg a Stadion spíben koptattam a könyöklőt. Megegett, hogy napközben a piacon maradtam. Ilyenkor ugrattam a vevőket, néhány magányos hölgynek elcipeltem a cekkerét pár fillérért, de néha más is akadt a horogra, ha érted... Tudod, délelőtt tíz és délután három között unatkozó szépasszonyoké a terep, hehe... Te, nem hoznál egy kétdekást meg egy bagót? Annyira belejöttem a munkába... Hehe... Ennek odaadom az árát. Aztán dumálhatunk munka után is, feljössz hozzám, már nincsenek poloskák, tavaly elgázosítottuk őket, hehe.

Leballagtam egy körúti nonstopba... Hubertust kért, meg Mustangot. Amikor odaértem a ház elé, ráeszméltem, elszúrtam, hogy megyek be? Ácsorogtam a mives kapu előtt, és felötlött, hogy tíz évnek előtte egész maffia szakosodott a pesti bérházkapuk ellopására. A megfújtt bejárati szárnyakat némi restaurálás után millió pénzért dobták piacra Hollandiában. A fő fosztogatási célterület a Nyóc volt, mert itt gyerekcipőben járt a házvédelem. Számos bérkaszánya ásított kapuja fosztottan a nagyvilágba. A miénket nem vitték el, mert rozogának és kicsinek számított impozánsabb társaihoz képest, s talán a ráfaragott két angyalfej is óvta a bejáratot. Hm... Angyalfejek a kapun... Lehet, a Salétrom utca volt a helyi Angyalföld... Majd utánaolvasok... Ahol pillangók repkedtek, ott angyalcsinálásnak is lennie kellett, hogy teljes legyen a képzavar... Végre kinyitották az ajtót. Kötekedtek egy sort: ki vagyok, mi járatban, de végül Janó hangja harsant az első magasából, s kérte engedjenek be, segéderő volnék.

- Kösz.
- Már majd' szomjan veszttem.

Leült a lépcsőre. Megreccsentette a fémkupakot, kinyitotta a pakli cigit, rápöfentett, kortyolt, odakínálta nekem. Elfogadtam. Butykostársak lettünk – gondoltam. Most már többet is megengedhetek. Előbb is feloldódott, megbékült...

- Te voltál környékbeliekkel? Csajokkal...

– Á, nem jönne az jól ki. Ha rám tört, mentem mindig egy-két kerületet. Egyébként volt nekem rendes családom is, amibe beleszólt miszter Alkohol és misszisz Szegénység. A családom elvették, és örökbe fogadtak. Van két lányom. Az egyik le se... A másikkal tartom a kapcsolatot. Á, a feleségem, az meghalt... Mibe? Alkoholba... Májsugor... Mindenki alkoholba hal a környezetemben, esetleg valami tudónyavalyába... Hopp! Igaz, itt volt a Bögyös Maca, tudod, a Salétrom elején, akinek a csöcseihez formálták az ablakrácsokat, vagy a rossz nyelvek szerint a keble halmához gömbölyödött az apácarács... Na, belém beszélte ezt a választékosságot. Nem mondom, elveszttem volna a keblei közt... Bele is szerelmesedtem... A melleibe... De kiröhögött, *levénszamarazott*... A mocskok...

Eltűnődve, messze, a múltjába fújta ki a füstöt. Közben sípolt a tüdeje. Majd vadul köhögni kezdett. Meggörnyedt. Valami váladék is jött. Leköpött az udvarra. Felmosom,

[*Láttelel*]

hehe... – vigyorodott el. Bennem is versenyez a szesz meg a kátrány. Most az alkohol vezet 1:0-ra. De a második féldő a füsté – kuncogott.

Ej, a magyar családok mémje vagy réme, az ital. Apáinkat palackokat ölelve látjuk legtöbbször, magunk is a palackok felé nyúlunk már középiskolásként, hisz könnyebb megsimítani a nyakukat, mint a szeszélyes lányokét, s ez így öröklődik, végül génekbe ivódik, s már az anyaméhből egy söröskriglivel jövünk elő – tört föl belőlem a cinikus élű meglátás. Ez a lépcsőház-pucolási szünet a tűnődés oltárán áldoztatott fel. Hogy Janó merre járt, keblek halmai közt vagy gyerekkora körtefás tanyáján, ki tudja? Nekem az jutott eszembe, hogy mi lehet az a magnetikusság, amely egy helyre vonzza a bohémeket, a bolondokat, a kurvákat, az ágrólszakadtakat, a szenvedélybetegeket, a rosszban sántikálókat. Mi a Nyóc vonzereje? (Sorsod Borsod – jut eszembe.) Mindenki idejön, akinek *nyóc*? Akinek mindegy, idejön le- és/vagy elzúlni a hátralévő életét? Idejön potyázni, várni a sült galambot? Mert a hely lepusztultsága vonzó élettere a már semmi-ben sem, de legalább a küzdésben nem hívőknek? Mi a Salföld vonzereje? Mi a közös bennem, a szocio-literális (laterális) riporttémát kajtató újságíróban és Janóban, aki a másnapi italt üldözi? Miért van, hogy egy tömbbe, utcába tömörülnek teljesen öntudatlanul a mentális betegek, az utcanők, a melegek, a drogmenők, s bár céhet nem alapítanak, mert annál öntudatlanabbak, mégis jól érzik magukat egymás közelségében? Erőt merítenek a másik hasonsorsából, s valamiféle véd- és dacszövetségben drukkolnak a másik boldogulásáért? De mi vonzott egy utcába, egy házba Janóval? Én léha harmincasként menekültem otthonról, a feddések elől, mert bár munkám volt, de életcélom legkevésbé. Menekültem ide, a Körút tőszomszédságába, a lakáskeresésnél főleg azt mérlegelve, hogy gyorsan hazajuthassak esti tivornyáimból. Az olcsóságról sem feledkezhetek meg. De az vesse rám az első követ, akit nem az olcsóság és a minden napszakban (de főleg éjjel) könnyen megközelíthetőség foglalkoztatna fiatalon, főleg, ha művészi ambíciók ficeregnek benne. Vajon a környéken feltűnő költő és íróársakat, mind magam korabeli, vajon mi vonzotta ide, ha nem ezek a dolgok. Egyszer megkérдем tőlük biztosan. Feltehető, a témáért is merítkeznek. Mert mily felemelő írói közeg a szociális mélység. Itt lakik az igazság, nem a Rózsadombon. Lakhattam volna a Logodi utcában? Nem, nem lett volna miből, s nem is fülött volna hozzá a fogam, hogy fölgyalogoljak oda minden hajnalon, s ezt nem *a savanyú a szőlő* effektus mondatja velem... Sehova sem vezető, közhelyes töprengésemből Janó riasztott:

– K... életbe... Már majdnem hét óra. Ígérkeztem a csarnokba is, eltököltük itt az időt. Mondom, semmi jó nem következik abból, hogy itt kérdezősködsz. Csak a munkát lassítod. Akarsz még valamit?

Hirtelen nem tudtam, mit válaszoljak. Egyáltalán mit is akartam tőle? Volt valami körvonalazódott irányelv, kérdés? Ahhoz képest semmi, hogy hetek óta készültem erre a spontán összefutásra. Csak beszélgetni, megismerni. Ha ezt elmondom, körberöhög... Tulajdonképp történeteket akartam. Az ő történetét, mit vázlatosan elő is vezetett, de csak egy fokkal lett élettelebb, mint a lépcsőbe kövült trogloditáké. A környék történetét, közelmúltját, de erről is csak szőrmentén mesélt. Csőd – szögeztem le magamban. Fizetek még egy felest a piacon, aztán elsomfordálok. Ennyi időt adhatok magamnak, hátha felbuggyan valami észveszejtő, valami mély és emberi... Valami, amivel megmenthetem ezt a riportszerűt. Kimostam a vödrt meg a rongyot, hogy gyorsabban végez-

zünk. Becsapódott mögöttünk a súlyos kapuszárny. Szótlanul mentünk a csarnok felé. A Rákóczi tér feltúrva. Épül a metrónak csúfolt vakondjárat. A takarópalánkokon igen béna, művészinak kikiáltott graffitik. Kedvencemhez érve fordulunk be a csarnok főbejáratánál. A névtelen, avagy ákombákommal rejtjelezett graffitiművész egy régi ötvenesről vagy inkább új ötszázasról odamázolta Mátyóki Rákóczi képét, s magyarázatul albiggyesztette, megerőltetve rappel edzett agyát, hogy Rákóczi király. Valaki kijavította fejedelemre...

– Én voltam, hehe... Böffenti foghegyről Janó. Ekkora suttyó. Még ennyit se tud. Nem tudnak semmit. A maiak is alkoholisták, de az különbözteti meg őket tőlünk, hogy nem tudnak semmit. És nem is akarnak tudni, mert ez a menő... Lődörögnek a Mikszáth téren, a Krúdy meg a Bródy utcán, ácsorognak a Rákóczin, de semmi nem jut eszükbe ezekről a nevekről...

Ó, férges előítéletek! S még azt hittem, Janó e neveket csak az utca- és emléktáblákról ismeri. (Így nyitottam hisz ezt a szöveget.) De ez az ember, ez a piaci polgár, ez a takarító, ez a jóra való alkesz olvasott is tőlük, róluk! Ez lenne hát a közös pont. A műveltség utolsó morzsái. Ott a Salétrom utcai házban. Az egyik utolsó fellegvár. Aki nem volt odaváló, elmenekült, kikopott. Most van ott irodalomból doktoráló és zenész-aspiráns albérlő, németül perfekt fogorvosnő, Frankhonban cseperedett, világotató közgazdász lány, optikus, aki most könyvelő, s ki tudja, még hány meglepetést tartogató fiatal pár, magam is, az író, s ott él Janó, s ott halt az öreg, akiről az hírlett, egyetemet is járt, mielőtt csikkezni kezdett...

A Csarnokban odaállunk a százlábúhoz. Zúzás. Két feles. Magam egy pohár langy sört vállalok csak. De Janó nem beszél. Szívja az olcsó blázt. A hamu hosszan lóg róla, míg a gravitáció földre kényszeríti. Teljesen lelassult. Pöccinteni sincs ereje. Szemének erei egyre sűrűbb szövevényt alkotnak. Már nyolckor elérte a maligáncsúcsot. Nem ivott hisz vagy két hete. Elnémult. De akartam-e vele? Mert az nem kérdés, hogy ő nem akart velem... Már most többet tudok róla, mint a ház más lakóiról... Lassan el kell engednem. Őt, a lehetőséget, a szóba állás szerencsáját. Elég szegényes felhozatal...

– Janókám, jól érzed magad a Salétrom utcában? – csúszik ki a balfék kérdés.

Rám néz. Röhögni kezd.

– Lyukas gyomorral. Szegényként. Proletárként. Alkoholistaként... A lehetőségekhez képest határozottan jól. – Itt csuklik egyet... – Határozottan jól, hehe...

Kisvártatva elnyomja a cikket, s amitől már régóta rettegetem, megtörténik:

– Na, megyek... – jelenti ki. Vizenyős, eres szeméit rám függeszti. Moccanni, piszszenni sem tudok... Elnémult vagy egy perc kínos némaságban...

– Rendben, menj csak... Azt hiszem, én iszom még egy pohárral. (Meddő lenne marasztalnom – gondolom lemondóan. S jobb, ha nem is zaklatom kísérettemmel...)

– Csáó!

Mint a gang árnyai, szédül ki a Csarnok nehéz csapóajtáján. Szinte hallom, amint magában zsörtöl: *Mit akart ez a kis hülye? Legalább fizetett volna többet. Isten barma...*

Kortyolom a még langyosabb második pohárral. Ezzel büntetem magam. Itt maradtam a kételyeimmel. De hát azokra úgysem tudott volna Janó válaszolni. *Bármennyi szivart is adok neki, a Grundot lebontják...* Gúnyosan elmosolyodtam e távoli, talán nem is

[*Látlet*]

ide való képzettársításon... *A Grundot lebontják.* A házat majd lebontják. A Salétrom utcát ledózerolja az idő. Janó elhamvad nyomtalanul, mi is elporlunk néhány kötetet hagyva, amit majd a Nap szippant be ötmilliárd év múlva, midőn megöregedve hízni kezd... *A Grundot lebontják...*

Kérek egy Unicumot. Arcpirítóan vizes. De az eladó arca nem pirul. Kettőötvenért, mit is akarhatnék...

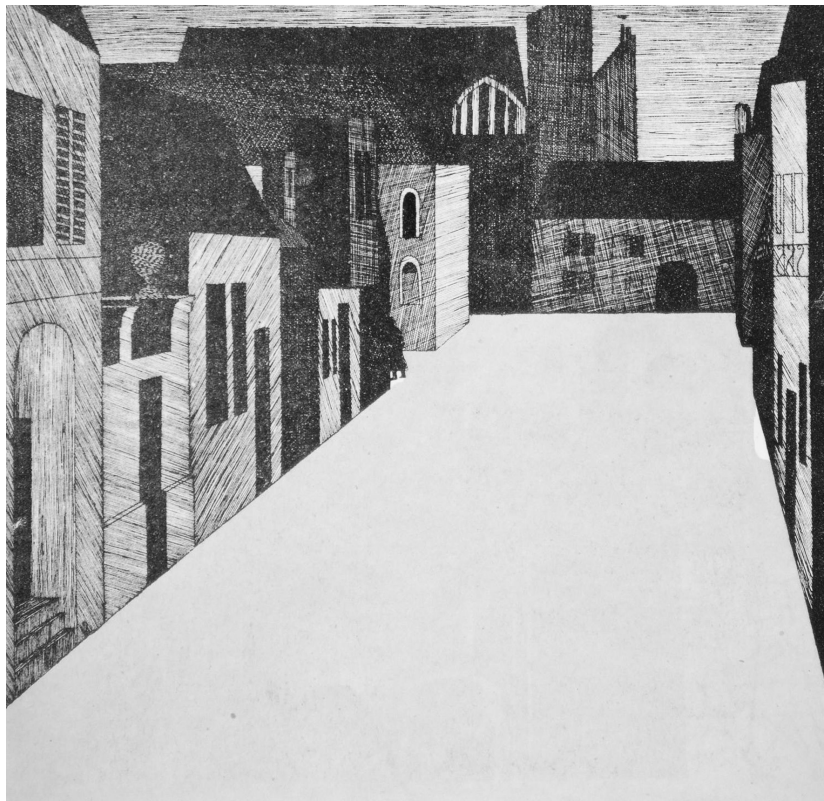
A Körúton baktatok. Hajnalban inni... Tíz éve nem történt ilyen. Dupla áron adta a sors ezt a kis csevelyt... Vigyorgok. Mit fogok erről írni? Van itt valamiféle tanulság? Nekem ütődik egy *nejlonzacskófej*. Még én kérek bocsánatot. *Oldószerszemekkel* les. Szabad ökle ütéshez szorul. Kicsit arrább még egy. Ő a pad mellé sikeredett. Azt sem tudja, mi van. Hatszáz regisztrált kemény drogos lödörög, vigyorog, télen is *napszemüvegez*ik, nyáron is *hosszúujjúz*ik, meg lop, rabol ebben a kerületben. S mennyi a nem regisztrált? A flaszter csupa tű. Bizonyos szegletekben több az eldobott fecskendő, mint az elhajtott koton. Szaporodnak a sehová indulók, a semmit akarók... Mert ők csak elvéve művészek... Befordulok a Kis Salétromon. Apám itt állt sorban a háború alatt, mert egy munkaközvetítő működött e helyt. Huszonegyedik századi sommerként máshol várnak rám a sorok... De ezen kívül változott valami hatvan-hetven év alatt? (A világ bár folyton változik, nem elég gyorsan ahhoz, hogy érdemes volna a változásról beszélni – mondta egy nihilista haverom, akinek csak *ex cathedra* kijelentésekbe ágyazott, erősen közepes meglátásai voltak az életről. Meg is halt harminckét évesen.) Igen, vannak változások, villan be az előlemészett felismerés, még silányabb lett minden. Ürülékupacok sorjáznak, hisz dolgoznak a kutyaszaratók. (Janó szavajárása!) Mellettem kétényrnyi vakolatdarab landol. A saját házam vág agyon – próbálok viccesre fogni. – Jó lenne, ha a sajátom lenne, hehe. Veszem át a janói, heherészős modort. Biztosan hargszik rám a vén épület, mert annyit gondolkodom a vesztéről. Ezek megsejditenek mindent. Ezekbe még befalazták az érzést. Sarkon fordulok, elszédülök. – Bezzeg Te! – fenyegetem meg mutatóujjammal a szemben levő, birtokper alatt sýnylódó *újépítésűt*. Neked még az orozatod is vakolt hungarocell. Szétesel, mielőtt belaknának, rövidesen csak a városi hamvas pók csapdái tartanak össze... De nagy hívságodban eltakarod hámolt arcú házunk előtt a napot, megrepeszted a református templom falait, és még azt sem tudod, hogy miféle földből szöktél szárba! Igen, itt állt a Kölberg kocsigyár, igen, itt, az 5–7-ben. De mit érdekel ez téged, mikor egy műemléknek is nekímész. Mit érdekel az téged, hogy itt van a közelben az Ybl tervezte első magyar bölcsőde, vagy odább az első magyar világítógáz gyár, melynek légszeszeivel pesti utcalámpákat fényesítettek, miknek alatta nagy magyarok osontak haza az éj leple alatt, vagy a Nemzeti Múzeum, amely valóban épület, nem csak egy tákolmány... Te, házak szégyene!

Félkettőig aludtam. Szédültem. Fájt a fejem. Cigaretára vágytam, de az utolsót hét éve nyomtam el. Valahogy kikecmeregtem a fénybe. Már a lépcsőt jártam. Mennem kell! Menni csak. Menni a hideg szélben, a kijózanítóban... Bárhová... Aztán a gyerekért a bölcsődébe. Aztán holnap a diplomás munkakuncsorgás irodájába. Aztán el a Nyolcból, mert bár egyre veszélytelenebb, nem ide álmodtam lányom jövőjét. Most még nem érti, amit én igen. (Pár év haladék...) Hiába tűnik el a Corvin mozitól a Szigony utcáig a rozszant gangvilág, a nem ide illő, patinarontó lakók lecsereélhetetlenek.

Marad néhány sziget, de az is lakhatatlan. Azt hiszem, negyvenévesen már nem inspirál itt semmi. Se a golyóütötte házsebek, se a kétely-izgalom, hazaérek-e verés nélkül (egy *átsegédmunkált* nap végeztével) a Mátyás tér sötétedés utáni rondabugyrából, se a Krúdy utcai *Latin-negyed*, se a Salétrom utca 8. Hol van már a forradalmi *valamitakarás*, amely átítatta a kerületet... Csak akkor moccanna a nép, ha bezárnának a megalodonnál is szörnnyűbb megaloplázak. De lassan elteszkösödik a Nyóc is...

Alattam a tengeri lét ezer kőörvénye. A lépcsőházsemmiben óriáscápa lebzsel áldozatra várva. Régen Görögországba vágytam, igazi déltengerekhez, ma már egy agglomerációs falucska, vízfolyástól messze eső kertes házával is megbarátkoznék, én a nagyra-vágyó...

Mintha Janóval is beszéltem volna, de lehet, az árnya volt. *Holnap zaj lesz, por lesz. Megcsinálják a vécét. Nincs több gangozás...* Egy régi világ tűnik el a cselédlépcsőházból beköltöztetett vízöblítéssel... Janót is becsatornázzák a sehová sem vezető fősodorba...

Cseb Gusztáv: Az utca

NOVÁK VALENTIN (1969) Budapesten élő író. Végzettsége szerint tanár. Utóbbi kötete: *Ecettel savanyítok (Memento Móni)* (2010).